

УДК 377.36:614.253.5

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФЕЛЬДШЕРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©Чорнобрива Н. В.

Рокитнівське медичне училище

Інформація про авторів

Чорнобрива Наталя Василівна: ORCID ID: 0000-0002-0375-7645;
chornobryvanatalay@gmail.com; викладач педіатрії; Рокитнівське медичне училище; вул.
Незалежності 8, смт. Рокитне, Рівненська область, 34200 Україна

У статті розглянуто поняття мотивації та етапи її формування: виникнення потреб; розробка стратегії та пошук шляхів задоволення потреб; визначення тактики діяльності та поетапне здійснення дій; задоволення потреб і отримання матеріальної чи духовної винагороди. Виокремлено такі групи мотивів, що необхідні для формування готовності майбутнього фахівця: соціальні, пізнавальні, професійні, мотиви особистої зацікавленості та подано їхню характеристику. Висвітлено точку зору науковців на трактування поняття «професійна мотивація». Визначено етапи підвищення мотивації майбутніх фельдшерів до професійної діяльності: підвищення особистісної мотивації на зростання рівня фахової діяльності; створення позитивної мотиваційної установки на професійну діяльність; здійснення активізації підвищення інтересу до професійної діяльності; формування високої мотивації до особистісного та фахового саморозвитку. Впроваджувалися вказані етапи шляхом створення позитивної орієнтації на професійну практичну діяльність (тренінг «Я – майбутній фахівець»), створення ситуацій самоаналізу теоретичної готовності та оцінювання своєї практичної готовності (тренінг «Я крокую до професійної майстерності»), створення ситуацій успіху на основі професійних досягнень як у навчальній, так і в практичній діяльності (тренінгова імітаційна гра «Крок до успіху»); створення позитивної мотиваційної установки на професійну діяльність (тренінгова гра-праця «Твій професійний вибір»); здійснення формування позитивного інтересу до професійної підготовки та високої мотивації до особистісного розвитку шляхом закріплення ситуацій успіху під час виробничої практики та позитивного результату щодо зростання рівня професійної компетентності (методика «Мотиви оволодіння професією» (в модифікації А. Реана))

Ключові слова: майбутні фельдшери, мотивація, професійна мотивація, фахова діяльність, підготовка, готовність.

Чорнобрива Н. В. «Роль мотивации в формировании готовности будущих фельдшеров к профессиональной деятельности»

В статье рассмотрено понятие мотивация и этапы ее формирования: возникновение потребностей; разработка стратегии и поиск путей удовлетворения нужд; определение тактики деятельности и поэтапное осуществление действий; удовлетворение потребностей и получение материального или духовного вознаграждения. Выделены такие группы мотивов, которые необходимы для формирования готовности будущего специалиста: социальные, познавательные, профессиональные, мотивы личной заинтересованности и представлены их характеристики. Освещены точки зрения ученых на трактовку понятия «профессиональная мотивация». Определены этапы повышения мотивации будущих фельдшеров к профессиональной деятельности: повышение личностной мотивации на рост уровня профессиональной деятельности; создание положительной мотивационной установки на профессиональную деятельность; осуществление активизации повышения интереса к профессиональной деятельности; формирование высокой мотивации к личностному и профессиональному саморазвитию. Внедрялись указанные этапы путем создания положительной ориентации на профессиональную практическую деятельность

(тренінг «Я - будущий спеціаліст»), створення ситуацій самоаналізу теоретичної готовності і оцінки своєї практичної готовності (тренінг «Я шагаю к професійному майстерству»), створення ситуацій успіху на основі професійних досягнень як в навчальній, так і в практичній діяльності (тренінгова імітаційна гра «Шаг к успеху»); створення позитивної мотиваційної установки на професійну діяльність (тренінгова гра-труд «Твой профессиональный выбор»); здійснення формування *положительного* інтереса к професійній підготовці і високій мотивації к особистому розвитку путем закріплення ситуацій успіху во время производственной практики і позитивного результату по росту уровня профессиональной компетентности (методика "Мотивы овладения профессией" (в модификации А. Реана))

Ключевые слова: будущие фельдшеры, мотивация, профессиональная мотивация, профессиональная деятельность, подготовка, готовность.

Chornobryva N.V. The role of motivation in the process of formation of future paramedics' maturity to perform professional activity.

The article deals with the concept of motivation and the stages of its formation which are as follows: the emergence of needs; strategy development and identification of the ways to meet requirements; definition of activity tactics and phased implementation of the actions; satisfaction of needs and reception of material or spiritual rewards. The paper considers the following groups of motives, which are necessary for the future specialist's maturity formation, namely social, cognitive, professional, and self-interest motives, and presents their characteristics. The viewpoint of scientists on the interpretation of the concept of "professional motivation" has been elucidated. The stages of improving future paramedics' motivation for professional activity have been determined and they are as follows: increase of personal motivation for the professional advancement in their professional activity; creation of a success mindset regarding professional activity; intensification of the increase of the interest in professional activity; formation of high motivation for personal and professional self-development.

The stages have been introduced by means of creating a positive orientation towards professional practical activity (training "I am a Future Specialist"), creating situations for theoretical maturity self-analysis and evaluation of personal practical maturity (training "I am Moving Towards Professional Excellence"), creating situations of success on the basis of professional achievements, both in educational and practical activities (training simulation game "A Step to Success"); creating a success mindset regarding professional activity (training game – transaction "Your Professional Choice"); encouraging s positive interest in professional training and a high motivation for personal development by consolidating the situations of success during the work experience internship and the positive result in reference to the level of professional competence growth (the method "The Motives of Mastering the Profession" (in A. Rean's modification)).

Keywords: future paramedics, motivation, professional motivation, professional activity, preparation, readiness.

Постановка проблеми. Підготовка кваліфікованих майбутніх спеціалістів для надання належних професійних медичних послуг населенню є пріоритетним напрямом реформування системи охорони здоров'я та відповідного фахового рівня і якості середньої професійної освіти в Україні. Тому спрямованість освітнього процесу на відповідну підготовку майбутніх фельдшерів до професійної діяльності нині є важливою проблемою. Це вимагає від майбутніх медиків особистісної свідомості, творчої активності, майстерного професіоналізму, стійкої мотивації до професійної діяльності.

Мотивація як джерело активності і як одне зі стратегічних завдань реформування вищої освіти України щодо виховання гармонійно розвиненої особистості, для якої потреба у фундаментальних знаннях та в підвищенні загальноосвітнього і професійного рівня асоціюється зі зміцненням своєї держави, є актуальною педагогічною умовою ефективності будь-якого виду діяльності. Будь-яка діяльність регулюється мотиваційною сферою

особистості, відображає усвідомлене ставлення особи до діяльності і спрямованість особистості на певні ідеї та способи їх реалізації.

Однією з фундаментальних психолого-педагогічних проблем є мотивація, що спонукає людину до тої чи іншої діяльності. Велика кількість аспектів цієї проблеми обумовлює і множинність підходів до розуміння суті, структури мотивації, методів її вивчення. Мотивація вирішує дві проблеми: по-перше, забезпечує індивідуальні потреби, а, по-друге, досягає організаційних цілей. Обидві умови можуть і повинні задовольнятися якомога повніше.

Значиму роль мотивації в становленні фахівця розглянуто в дослідженнях науковців Б. Ананьєва, Л. Виготського, Н. Кузьміної, О. Леонтєва, А. Маркової, І. Мельничук, І. Нікітіної, Л. Романишиної, Л. Романовської, В. Семиченко Л. Хомич, О. Щербаков та ін. Але недостатня теоретична й методична розробленість цього питання в підготовці майбутніх фельдшерів зумовила вибір **мети нашої статті**, а саме: розглянути роль та етапи підвищення мотивації в підготовці майбутніх фельдшерів до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На думку І. Нікітіної та В. Мартич, як система психолого-педагогічної підтримки мотивація включає: формування стійкого інтересу на особистісне самопізнання і творчу активність як основу професійного самовдосконалення; ознайомлення з потребами і вимогами ринку праці; забезпечення самопізнання та формування позитивного відношення внутрішнього «Я» до самовдосконалення в професійній діяльності; формування вмінь співвідносити і коригувати власні вимоги та потреби відносно вимог професії до самовдосконалення особистості; створення умов для вдосконалення та з'ясування можливостей саморозвитку та самореалізації до професійної діяльності в різних її видах; забезпечення розвитку професійно значущих якостей фахівця; виховання загальнолюдських і професійних якостей, раціональних потреб і цінностей, які співвідносилися б із потребами та цінностями суспільства [6, с. 208].

Сучасні дослідження структури мотивації навчальної та професійної діяльності дозволяють виокремити такі групи мотивів, що необхідні для формування готовності майбутнього фахівця: соціальні мотиви (вимоги соціального оточення до професійної компетентності фахівця, відповідальність, розуміння соціальної значущості професії, прагнення посісти певну позицію у стосунках із колегами, отримати їх схвалення); пізнавальні мотиви (орієнтація на оволодіння новими знаннями, бажання поглиблювати знання, інтерес до способів самостійного здобування знань, прийомів професійної діяльності); професійні мотиви (орієнтація на творчу професійну діяльність, прагнення до прояву індивідуальності, бажання досягти успіху в професійній діяльності); мотиви особистої зацікавленості (прагнення до самопізнання, самоствердження у власних очах, орієнтація на високий рівень інтелектуального й особистісного розвитку тощо) [4, с. 50–51].

В. Семиченко виокремлює такі групи мотивів за ознакою змісту діяльності: професійні – виникають під час професійної діяльності; пізнавальні – пов'язані з отриманням нових знань; соціальні – до них відносяться бажання спілкування, підвищення – соціального статусу, поваги, престижності; процесуально-змістові – мотиви, що виникають безпосередньо в процесі діяльності; матеріальні – бажання забезпечення матеріального добробуту; утилітарні – стимули на отримання власної переваги та безпеки [7, с. 38–39].

Тлумачення мотиваційних процесів у наукових доробках різних авторів дає змогу зазначити, що мотивація – загальне широке поняття, яке визначає певні співвідношення динамічної та змістовної сторін діяльності, тобто її продуктивності і поведінки. Продуктивність діяльності залежить від: спрямованості мотивів, їхнього змісту; ступені активності, напруженості мотивів відповідного змісту [6, с. 206].

Одним із шляхів підвищення інтересу майбутніх фельдшерів до професійної діяльності є розвиток мотивації до неї. Педагогічний досвід роботи свідчить, що розвиток мотивації майбутніх фахівців у цьому напрямі доцільно здійснювати за таких умов: показ важливості професійної діяльності при оволодінні її майбутніми фахівцями; активізація пізнавальної діяльності майбутніх фахівців у ході професійної підготовки; формування в

майбутніх фахівців інтересу до обраної спеціальності; поліпшення організації виробничої й інших видів практик; виховання в майбутніх фахівців переконаності в соціальній значущості вибраної спеціальності.

У психолого-педагогічній літературі по-різному трактується поняття «професійна мотивація». На думку А. Маркової, професійна мотивація – це те, заради чого людина діє, до чого вона готова, прагне, на що налаштована, заради чого розвиває свої професійні здібності [5, с. 97].

Варто зазначити, що професійну мотивацію розглядають як сукупність чинників і процесів, які, відбиваючись у свідомості, спонукають особистість до вивчення та ефективної реалізації професійної діяльності. Професійна мотивація виступає внутрішнім спонукаючим чинником професіоналізму фахівця, його продуктивної професійної діяльності [3, с. 21].

М. Барковська та А. Осин вважають, що професійна мотивація є внутрішнім рушійним чинником розвитку професіоналізму й особистості, оскільки тільки на основі її високого рівня формування можливий ефективний розвиток професійної освіченості та культури особистості [1, с. 129].

Професійна мотивація в системі підготовки майбутніх фельдшерів охоплює системотворчі елементи, які є провідними у сформованості готовності їх до професійної діяльності, а саме: активізація пізнавальної діяльності, інтерес до обраної спеціальності, усвідомлене поліпшення організації виробничої практики, переконливість і спрямованість особистості в соціальній значущості майбутньої професії [2].

Позитивна мотивація майбутніх фельдшерів у процесі виробничої практики є одним із кроків підвищення їх інтересу до професійної діяльності та сприяє формуванню фундаментальних знань загальноосвітнього і професійного рівня, активізує оволодіння майбутніми фельдшерами практичних навичок і вмінь, збільшує інтерес до обраної спеціальності з удосконаленням рівня фахової діяльності.

Підвищення мотивації майбутніх фельдшерів до професійної діяльності впроваджувалося за чотирма етапами.

Етап 1. Підвищення особистісної мотивації на зростання рівня фахової діяльності.

Досягнення: позитивна мотивація у майбутніх фельдшерів до освітнього процесу та практичної підготовленості до професійної діяльності; стійкий інтерес у майбутніх фельдшерів щодо вдосконалення пізнавальних інтересів; позитивні особистісні мотиви в майбутніх фельдшерів до засвоєння професійно-значущих знань; посилення мотиваційної орієнтації в майбутніх фельдшерів на вдосконалення практичної підготовленості в процесі виробничої практики; посилення інтересу в майбутніх фельдшерів на активізацію потреби професійної реалізації та позитивної мотивації в майбутніх фельдшерів на формування кваліфікованого рівня щодо професійної діяльності.

Етап 2. Створення позитивної мотиваційної установки на професійну діяльність.

Організація: створення ситуацій успіху; самоаналізу навчальної діяльності; зацікавленості практичної значущості професійної діяльності; інтересу до закріплення фахової спрямованості; посилення мотивації до свого розвитку та готовності до фахової діяльності; зацікавленості до кваліфікованого виконання своєї діяльності, формування позитивного враження; установки свідомого прагнення до виконання своїх фахових обов'язків; інтересу на самовдосконалення; посилення мотивації та пошуку дій для закріплення позитивного враження.

Етап 3. Здійснення активізації підвищення інтересу до професійної діяльності.

Реалізація: практичних результатів діяльності та спонукань до вирішення стратегічних завдань підготовки медичних працівників та їх готовності до професійної діяльності; позитивної мотивації особистісного розвитку та спрямування освітнього процесу на підготовку медичних працівників; формування мотиваційних цінностей зорієнтованих на постійний саморозвиток, самовиховання, самокорекцію, самореалізацію; створення ситуації взаємодопомоги; досягнення особистісної й суспільної значущості та зацікавленості професією і кар'єрного зростання; досягнення позитивних успіхів,

практичних результатів і творчої активності; спрямування освітнього процесу на підготовку кваліфікованих медичних працівників.

Етап 4. Формування високої мотивації до особистісного та фахового саморозвитку.

Упровадження: стратегічних завдань підготовки медичних працівників до професійної діяльності; значущих особистісних перспектив для досягнення суспільної і професійної значущості; цільового спрямування на позитивне ставлення та формування внутрішньо-вмотивованих фахових характеристик; заохочувальної мотивації до самовдосконалення та закріплення отриманих ціннісних досягнень у процесі практичної діяльності; активізації практичної потреби стійкого розвитку професійних умінь і навичок до фахової діяльності; стратегічного інтересу до реалізації відповідних стандартів надання медичної допомоги з урахуванням сучасної медичної науки і практики.

Вище визначені етапи впроваджувались в освітній процес підготовки майбутніх фельдшерів під час проведення виробничої практики шляхом створення позитивної орієнтації на професійну практичну діяльність (тренінг «Я – майбутній фахівець»), створення ситуацій самоаналізу теоретичної готовності та оцінювання своєї практичної готовності (тренінг «Я крокую до професійної майстерності»), створення ситуацій успіху на основі професійних досягнень як у навчальній, так і в практичній діяльності (тренінгова імітаційна гра «Крок до успіху»).

Для створення сприятливих умов підвищення мотивації до виробничої практики та авансування успіху від виробничої діяльності, позитивних мотиваційних установок на професійну діяльність використовували тренінгову гру-працю «Твій професійний вибір».

Формування позитивного інтересу до професійної підготовки та високої мотивації до особистісного розвитку здійснювалося шляхом закріплення ситуацій успіху під час виробничої практики та позитивного результату щодо зростання рівня професійної компетентності (методика «Мотиви оволодіння професією» (в модифікації А. Реана)).

Проведено анкетування з метою визначення позитивної мотивації до підвищення інтересу майбутніх фельдшерів до професійної діяльності та формування високого мотиваційного ставлення до виробничої практики через виникнення інтересу до практичної спрямованості діяльності. Відповідність відповідей анкетування визначалась у такий спосіб: дуже важлива, важлива; більше важлива, ніж не важлива; більше не важлива, ніж важлива; не важлива. Результати відповідей перебували відповідно в таких нормативних межах: високий рівень – 80–100 балів; достатній рівень – 50–79 балів; середній рівень – 11–49 балів; низький рівень – 1–20 балів.

Висновок. Таким чином, професійна мотивація виступає вагомою стратегічною складовою формування професіоналізму особистості, що є однією з внутрішніх рушійних чинників підготовки майбутніх фельдшерів до професійної діяльності та реалізується через: вирішення стратегічних завдань підготовки медичних працівників. Етапи мотивації реалізовувались через тренінги, які зорієнтовані на постійний саморозвиток, самовиховання, самокорекцію, самореалізацію; цільове спрямування на позитивне ставлення до формування внутрішньо-вмотивованих фахових характеристик, які є значущими для досягнення суспільної і професійної значущості, соціальних і особистісних перспектив; формування стратегічного інтересу та активізації стійкого розвитку професійних умінь і навичок практичної діяльності згідно з відповідними стандартами надання медичної допомоги з урахуванням сучасної медичної науки і практики.

Список використаних джерел

1. Барковская М. Г. Исследование мотивации педагогической деятельности / М. Г. Барковская, А. К. Осин // Успехи современного естествознания. – 2013. – № 10. – С. 129-132.
2. Ерошина Н. А. Дидактические условия управления самостоятельной учебной деятельностью студентов педагогических вузов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Нинэль Александровна Ерошина. – Липецк, 2001. – 22 с.

3. Єрохін С. А. Концепція професійної мотивації студентів як фактору конкурентності на ринку праці / С. А. Єрохін, Ю. В. Нікітін, І. В. Нікітіна // Науковий юридичний журнал. – 2011. – № 1. – С. 20-27.
4. Затворнюк О. М. Формування у майбутніх психологів готовності до професійного самовдосконалення: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Оксана Миколаївна Затворнюк; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 310 с.
5. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М.: Знание, 1996. – 312 с.
6. Нікітіна І. В. Формування професійної мотивації студента як детермінанти його творчого розвитку і працевлаштування / І. В. Нікітіна, В. В. Мартич // Вісник Національного технічного ун-ту України «Київський політехнічний інститут». Сер.: Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2010. – № 1 (28). – С. 206-211.
7. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «Направленность»: лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы / В. А. Семиченко. – Киев: Миллениум, 2004. – 521 с.

References:

1. Barkovskaja, MG & Osin, AK 2013, 'Issledovanie motivacii pedagogicheskoi dejatelnosti', [Study of motivation of pedagogical activity] *Uspehi sovremenno ego estestvoznaniya*, no. 10, pp. 129-132.
2. Eroshina, NA 2001, 'Didakticheskie uslovija upravlenija samostojatelnoj uchebnoj dejatelnostju studentov pedagogicheskikh vuzov', [Didactic conditions of management of independent educational activity of students of pedagogical universities] *Kand.ped.n. abstract*, Lipeck.
3. Yerokhin, SA, Nikitin, YuV & Nikitina, IV 2011, 'Kontseptsija profesiinoy motyvatsii studentiv yak faktoru konkurentnosti na rynku pratsi', [Concept of professional motivation of students as a factor of competitiveness in the labor market] *Naukovyi yurydychnyi zhurnal*, no. 1, pp.20-27.
4. Zatvorniuk, OM 2016, 'Formuvannia u maibutnikh psykholohiv hotovnosti do profesiinoho samovdoskonalennia', [Formation of future psychologists readiness for professional self-improvement] *Kand.ped.n. thesis*, Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova, Kyiv.
5. Markova, AK 1996, *Psihologija professionalizma*, [Psychology of professionalism] *Znanie*, Moskva.
6. Nikitina, IV & Martych, VV 2010, 'Formuvannia profesiinoy motyvatsii studenta yak determinanty yoho tvorchoho rozvytku i pratsevlashtuvannia', [Formation of professional student's motivation as determinants of his creative development and employment] *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy Kyivskiy politekhnichnyi instytut. Seriya Filozofia. Psykholohiia. Pedahohika*, no. 1 (28), pp. 206-211.
7. Semichenko, VA 2004, *Problemy motivacii povedenija i dejatelnosti cheloveka. Modulnyj kurs psihologii. Modul Napravlennost*, [Problems of motivation of human behavior and activity. Modular course of psychology. Module "Directivity": lectures, practical exercises, tasks for independent work] *Millenium*, Kiev.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2017р.